

“Xalat təşkilatçısı”

Qurban Yetirmişli: “Məktəbdə dəcəllik etdiyimə görə müəllim olmaq istəmirdim”

Hüquqşünas olmaq uşaqlıq arzusu olub. Amma bu sahədə oxumaq üçün iş təcrübəsi olmadığından, hərbi xidmətini çəkmədiyindən, sənədlərini fizika fakültəsinə verir. Amma uşaqlıqda dəcəlliyi ilə müəllimləri incitdiyinə görə fizika müəllimi olmaqdan imtina edir. Düşünür ki, dərs dediyi uşaqlar da onun kimi dəcəl ola bilərlər. Buna görə əlinə düşən fürsəti dəyərləndirir və universitetdə yeni açılan geoloji coğrafiya fakültəsinin geologiya şöbəsinə keçir. Amma o vaxt heç xəyal da etmir ki, gələcəkdə seysmologiya sahəsində ölkədə birinci adam olacaq. Müsahibimiz Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası nəzdində Respublika Seysmoloji Xidmət Mərkəzinin Baş direktoru Qurban Yetirmişlidir.

DOĞULANDA 7 BAŞ HEYVAN KƏSİLİR

1953-ci ildə Gürcüstan Respublikası, Marneuli rayonunda dünyaya göz açıb. Ailədə yeddi uşağın dördüncüsü olan Q. Yetirmişli həm də beş bacının böyük qardaşdır. Dediynə görə, o, doğulanda ata babası yeddi baş heyvanı qurban kəsir. Bundan başqa, yeddi il onun adına qurban kəsilərək, qanı alınma çəkilir. Çünki üç bacıdan sonra dünyaya gələn oğul nəvəsi idi. Qurban bayramında doğulduğuna görə adını da Qurban qoyurlar.

Uşaqlığı Marneuli rayonunda keçib. Anası evdar qadın olub, atası Dəmir-Beton Zavodunda direktor işləyib. Atasından gözü dola-dola söz açan müsahibimiz onun həddindən artıq qayğıkeş insan olduğunu deyir: “Hətta məktəbə gedəndə ayaqqabımızın bağlarına kimi bağlayırdı. Anam da zəhmətkeş olub. 86 yaşında olmasına baxmayaraq, indinin özündə də bir yerdə dayanmır, ev işləri görməyə can atır”.

“MÜƏLLİMİN DEDİKLƏRİNİ BEYNİMƏ HƏKK EDİRDİM”

Uşaq vaxtı həddən artıq dəcəl olan həmsöhbətimiz orta məktəbdə sakit oturmadığını, müəllimlərə replika atmağı sevdiyini deyir. Ancaq dilinə görə dilçəyi də olub. Dəcəllə olsa da, dərslərini yaxşı oxuyub: “Dərs proqramından əlavə, qəzetlərdən, jurnallardan yeni çıxan materialları oxuyurdum. Amma oxumaqla kifayətlənmirdim. Oxuduqlarımla bağlı müəllimlərə suallar verirdim. Müəllimlər çaşıb qalırdılar. Elə bilirdilər, çox bilərəm. Dalaşqan olmasam da, hansısa sinif bizim sinfin üstünə gələndə qarşı tərəfin payını verməkdən çəkinməmişəm”.

Həm məktəb, həm də universitet dönəmində heç vaxt fikrini dərstdən yayındırmayıb: “Universitetdə semestr boyu həmişə 12 vərəqlik dəftəri qamımda gazdırirdim. Bu dəftərə dərs cədvəlini yazırdım. Mühazirəni yazmağı sevməzdim. Müəllim da-

nışdıca diqqətlə qulaq asır və dediklərini nöqtə-vergülinə qədər beynimə həkk edirdim. İmtahanda müəllimin dediklərinin hamısını özünə danışırıdım. Hətta müəllimlər məni saxlayıb deyirdilər ki, “nə demişəm, onu ezberləyib gəlmisən”. Yaxınlarım hafizəmə bu gün də məəttəl qalırlar”.

MÜƏLLİMİN EDƏ BİLMƏDİYİ MƏSƏLƏNİ SƏLAHƏDDİN XƏLİLOV HƏLL ETDİ

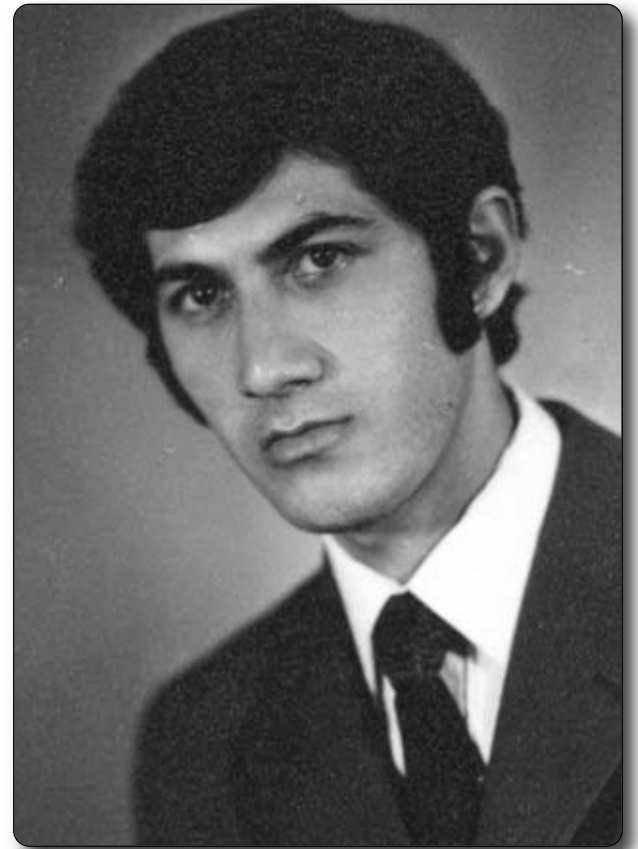
Məktəb xatirələrini bizimlə bölüşən Q. Yetirmişli maraqlı bir əhvalat danışdı: “Riyaziyyatdan qəliz bir məsələ var idi. Müəllimimiz məsələni həll edib axıra çatdıra bilmədi. Evdə həll edib gətirəcəyini dedi. Mən də filosof Səlahəddin Xəlilovla uşaqlıq dostu, qonşu idim, bütün günü bir yerdə olardıq. Riyaziyyatı yaxşı bildiyinə görə məsələni ona göstərdim. O, məsələni həll edib mənə də yollarını başa saldı. Qeyd edim ki, cavab da kitabın arxasındakı cavabla üst-üstə düşdü. Sabahısı məktəbə getdim. Müəllimə evdə məsələni həll etdiyini, amma kitabdakı cavabla üst-üstə düşmədiyini bildirdi. Bunu da kitabdakı cavabın səhv yazılması ilə izah etdi. Bu zaman əlimi qaldırıb məsələnin cavabını özüm tapıbmiş kimi lövhədə həlli yollarını yazdım və kitabdakı cavab alındı. Müəllim dedi ki, bu həll yolu düzgün deyil. Bu zaman zəng vuruldu, sinifdən çıxanda gördüm ki, Səlahəddin qapının ağzında dayanıb maraqla nə olduğunu soruşur. Olanları danışdım. Səlahəddin birbaşa müəllimlər otağına getdi. Adilə müəllimə dedi ki, “siz özünüz həll edə bilməmişiniz, düzgün yol budur”. Mən narahət olmağa başladım ki, müəllimlər otağında müəllimi pis vəziyyətdə qoyub. Digər riyaziyyat müəllimləri də baxdı ki, Səlahəddinin həll yolu doğrudur. Sabahısı müəllim gəldi ki, o məsələni sən yox, Səlahəddin həll edibmiş. Özümü sındırmadım və başa düşmədiyim yerləri Səlahəddindən soruşduğumu bildirdim”.

HÜQUQŞÜNASI FİZİK, FİZİKİ GEOLOQ EDƏN SƏBƏB

Orta məktəbdə bütün fənləri yaxşı oxusa da, humanitar fənlərə daha çox meyl edib. Hüquqşünas olmaq istəyib. Buna görə məktəbdə Leninin, Stalinin, Marksın əsərlərini oxuyurmuş. Amma o vaxt hüquqa daxil olmaq üçün ya iş təcrübəsi olmalı, ya da hərbi xidməti başa vurmali idin. Hüquq fakültəsindəki 5 yerli yalnız orta məktəbi medal ilə bitirənlərə verirdilər: “Məndə 2-3 dəfə “4” var idi, dəcəl uşaq olduğuma görə müəllimlər qiymətimi kəsmişdilər. Məndən bir sinif yuxarıda oxuyan Pedaqoji İnstitutda təhsil alan bacımın məsləhəti ilə sənədlərimi BDU-nun fizika fakültəsinə verdim. Çünki fizika fakültəsində müsabiqə az idi. Həm də hüquqa girə bilmədiyimdən artıq mənim üçün sənədlərimi hansı fakültəyə verməyimin fərqi yox idi. Sonra universitetdə geoloji coğrafiya fakültəsində geologiya qrupu açıldı və ərizə yazaraq oraya keçdim. Fikirleşirdim ki, fizikanı oxusam, müəllim olacağam. Özüm dəcəl uşaq olduğuma görə müəllimlik etmək istəmirdim ki, uşaqlar dərslərdə dəcəllik edərlər”.

“TELEFON ZƏNGLƏRİ MƏNİ XİLAS ETDİ”

Q. Yetirmişli tələbəlik xatirələrindən də danışdı: “1970-ci ilin qışı idi. Tələbə yoldaşım Moskvadan qaçırdı. Azərbaycanda güclü qar yağdığından həmin gecəni təyyarə çıxma bilmədi və biz hava limanında qalmalı olduq. Səhəri gün Bakıya yola düşdük. Həmin gün akademik Mirəli Qaşqayın imtahanı idi. Hava limanından çətinliklə də olsa, imtahana gedib çatdıq. Yoldaşım Səlimlə uşaqlardan xahiş etdik ki, bizi növbəsiz bu-

raxsınlar, gecə yatmamış, nə olur-olsun bir qiymət alıb evə getmək istəyirik. İçəri keçdik. Birinci sualı bildirdim, ikinci sualı qrup yoldaşından soruşdum. O, cavabı mənə demək istəyəndə Mirəli müəllim gördü və ona xitabla “dur ayağa, bayıra çıx, sənə “2” yazıram” dedi. Bu an otaqdakı telefon zəng çaldı və Mirəli müəllim telefona cavab verdi. Ona qədər qrup yoldaşına günahın mənə olduğunu dedim və bildirdim ki, müəllimə deyəcəyəm, “2”ni mənə yazsın. Ayağa qalxdım. Mirəli müəllim dəstəyi asandan sonra mənə tərəf çevrilib “eşidirəm” dedi. Başa düşdüm ki, bayaq olanlar danışımdan yadımdan çıxıb. Biletimə düşən birinci sualı danışmağa başladım. Telefon yenə zəng çaldı. Müəllim yenə danışaraq dəstəyi yerinə qoyub nə olduğunu soruşdu. Ona sualların cavablarını danışdığımı bildirdim. Dedi, “necə yeni, qurtardın?”. Dedi ki, “professor, siz qulaq asmırsınız. Qiymət kitabçamı açıb baxın, birinci kursda da “5”lə oxuyurdum, 3 dəfə “5”-dən sonra mənə “4” yazdınız, əlaçılıqdan saldıңыз, indi də qulaq asmırsınız”. Müəllimə ona görə belə cavab verir, yekə-yekə danışdım ki, imtahana hazırlaşmadığımdan “2” alacağıma əmin idim. Qeyd edim ki, mənə belə bir xüsusiyət var idi ki, hansı imtahana yaxşı hazırlaşma bilmirdimsə, ya “2” almağa üstünlük verir, ya da imtahana girmirdim ki, gəndərişlə yenidən hazırlaşıb yaxşı qiymət alım. Amma Mirəli müəllim gözləmədiyim halda, mənə “4” yazdığını bildirdi. Çaşıb qaldım. Bir sözlə, telefon zəngləri məni xilas etdi”.

“MÜƏLLİM, NƏRD OYNAYIRDIM”

Həmsöhbətimiz BDU-nun o vaxtkı rektoru Faiq Bağırzadə ilə bağlı başına gələn maraqlı əhvalatı da bizimlə bölüşdü: “Lövhədə tabaşırı yazanda Faiq müəllimin pencəyi bulaşdı. Üstünü təmizləyib bu auditoriyaya gələndə üst-başının batdığını dedi. Mən də sakitcə oturub qulaq asırdım. Birdən qayıtdım ki, “professor, sizin üçün bir xalat təşkil edərik. Əvvəlcə təşəkkür etdi. Birdən məsələ ona aydın oldu və bunu kimin dediyini soruşdu. Ayağa qalxdım. Başladı deyinməyə ki, “bu müsəlmanın təşkil məsələsi olmaya. Mən professoram, rektoram, 650 rubl alıram, sən 35 rubl təqaüdlə mənə xalata necə alacağsan? Sabah imtahanda da deyəcəksən xalat almışam”.

Müəllim məni danlayanda, yanımda oturan Rauf adlı qrup yoldaşım (deputat Fuad Muradovun atası - Q.Y.) məni yandan dümsükləyirdi ki, “dilini dinc qoyaydın da, indi səni qovacaq”. Bu vaxt zəng oldu, tənəffüsə çıxdı. Sonradan hər dərsə başlayanda Faiq müəllim deyirdi ki, hardadır o xalat təşkilatçısı? Mən əlimi qaldırdandan sonra dərsə başlayırdıq. Mən Faiq müəllimin yaddaşında belə qaldım. Bir dəfə Faiq Bağırzadənin fənnindən verəcəyim imtahanın gününü səhv saldım. İmtahana bir gün sonra getdim ki, heç kim yoxdur. Məlum oldu ki, müəllim imtahan vərəqini özüyə götürüb və uşaqlara tapşırıb ki, onun kabinetinə gedim. Elə də etdim. Kabinetə keçən kimi dedi ki, uşaqlar deyir, xəstəyidin. O vaxt gülüşdə körpücük sümüyüm sınımışdı. Hər dərsə getməyəndə qrup nümayəndəmiz Teyyub müəllimə deyirdi ki, qolu sınıb. Faiq müəllimə xəstə olmadığını, imtahanın vaxtını səhv saldığımı etiraf etdim. Qayıtdı ki, “o qədər çox oxuyurdun ki, imtahan vaxtını səhv salmısan, bəs imtahan günü nə edirdin?”. İmtahana bir gün qalmış dərs oxumadığımı, məhəlləmizdə nərd oynadığımı bildirdim. Dedi, “sağ ol, nərd də bacarırsan”. Sonra imtahana keçdi, nəyi bacardığımı soruşdu. Dedi ki, “mənim üçün ən çətin sual nəyi bacardığımı deməkdir. Ya bilet götürüm, ya sual verin, cavablandırım. Biletləri qarşıma qoydu, birini çəkdim. Birinci sualı danışdım ki, sözümlü kəsdi və qabiliyyətli tələbə olduğumu xatırladaraq mənə “5” yazdı. Tapşırıd ki, bundan sonrakı imtahanlarda da “5” alım”. Onun dediyi kimi də etdim. Ondan sonrakı qiymətlərimin əksəriyyəti “5” oldu”.

Lalə MUSAQIZI